YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. április 10.[1]

C-122/17. sz. ügy

David Smith
kontra
Patrick Meade,
Philip Meade,
FBD Insurance plc,
Ireland,
Attorney General

(a Court of Appeal [fellebbviteli bíróság, Írország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Jogszabályok közelítése – A gépjárműhasználattal kapcsolatos polgári jogi felelősség – 90/232/EGK harmadik irányelv – 1. cikk – A gépjármű vezetőjének kivételével valamennyi utasnak a gépjárműhasználatból eredő személyi sérülésével kapcsolatos felelősség – Kötelező biztosítás – Az irányelvek közvetlen hatálya – Az irányelvvel ellentétes nemzeti szabályozás alkalmazásának mellőzésére irányuló kötelezettség – Az irányelvre való, valamely állam általi hivatkozás egy magánszeméllyel szemben”

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a gépjárműhasználattal kapcsolatos polgári jogi felelősség biztosítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1990. május 14-i 90/232/EGK harmadik tanácsi irányelv[2] értelmezésére irányul.

2. E kérelmet egy, az eredetileg David Smith, továbbá Patrick és Philip Meade, az FBD Insurance plc (a továbbiakban: FBD), Írország, valamint az Attorney General között egy, a D. Smith által a Patrick Meade által vezetett és Philip Meade tulajdonában álló járművet érintő közlekedési baleset eredményeként elszenvedett kár megtérítése kapcsán felmerült jogvitában terjesztették elő.

3. 2007. április 19-i Farrell ítéletében (C-356/05, EU:C:2007:229) a Bíróság megállapította, hogy a harmadik irányelv 1. cikkét akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás nem vonatkozik az olyan magánszemélyek testi sérülésével kapcsolatos polgári jogi felelősségre, akik a gépjármű azon részében utaztak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára.[3] A Bíróság azt is megállapította, hogy a harmadik irányelv 1. cikke a közvetlen hatályhoz szükséges valamennyi feltételnek eleget tett, és olyan jogokkal ruházta fel a magánszemélyeket, amelyekre azok a nemzeti bíróságok előtt közvetlenül hivatkozhatnak.[4]

1 Eredeti nyelv: francia.

2 HL 1990. L 129., 33. o., magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 249. o., a továbbiakban: harmadik irányelv.

3 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229, 36. pont).

4 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229, 44. pont).

4. A Bíróságot arra hívják fel, hogy pontosítsa a 2007. április 19-i Farrell ítéletének (C-356/05, EU:C:2007:229) következményeit, az alábbi összefüggésben: noha az eredeti jogvita D. Smith, illetve Patrick és Philip Meade között folyt, abban az eljárási szakaszban, amelyben a jelen előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést feltették, D. Smith jogutódjaként az FBD és az ír állam között folyik. Ebben az összefüggésben az utóbbi védekezésként úgy véli, hogy a harmadik irányelv e biztosítóra terhelheti a D. Smith kárának megtérítésére irányuló kötelezettséget. Felmerül az a vitathatatlanul nem új, de most sajátos eljárási helyzetben megjelenő általános probléma, hogy egy irányelv eredményezheti-e azt, hogy egy magánszemélyt kötelezettségek terhelnek olyan esetben, ha az állam hibásan ültette át az adott irányelvet.

5. A jelen indítványban először ismertetem azokat az indokokat, amelyek miatt úgy vélem, hogy az egyrészt a kártérítésben részesülő károsult helyébe lépő biztosítótársaság, másrészt az állam között folyó jogvita összefüggésében a nemzeti bíróság köteles mellőzni nemzeti joga azon, a 2007. április 19-i Farrell ítéletből (C-356/05, EU:C:2007:229) következően a harmadik irányelv 1. cikkével ellentétes rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek szerint a kötelező biztosítás és a gépjármű-felelősségbiztosítás nem vonatkozik az olyan magánszemélyek testi sérülésével kapcsolatos polgári jogi felelősségre, akik a gépjármű azon részében utaztak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára.

6. Ezt követően kifejtem, hogy miért gondolom úgy, hogy a nemzeti jog harmadik irányelv 1. cikkével ellentétes rendelkezéseinek ilyen figyelmen kívül hagyása nem eredményezheti azt, hogy az e rendelkezéseknek megfelelő biztosítóra terhelik a jóváhagyott biztosítási kötvény által nem fedezett kárának a károsult részére való megtérítését.

I. Jogi háttér

A. Az uniós jog

7. A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv[5] hatályon kívül helyezte a tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra és a biztosítási kötelezettség ellenőrzésére vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1972. április 24-i 72/166/EGK tanácsi irányelvet[6], a tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1983. december 30-i 84/5/EGK második tanácsi irányelvet[7], valamint a harmadik irányelvet. Mindazonáltal, tekintettel az alapügy tényállásának megvalósulási időpontjára, a hatályon kívül helyezett irányelveket kell figyelembe venni.

8. Az első irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerint:

„[…] minden tagállam időben megteszi a szükséges intézkedéseket, hogy a saját területén nyilvántartásba vett [helyesen: rendszerint a saját területén üzemben tartott] gépjárművek rendelkeznek [helyesen: rendelkezzenek] gépjármű-felelősségbiztosítással. A fedezett felelősség mértékét és a fedezet feltételeit ezen intézkedések alapján kell meghatározni.”

9. A második irányelv 1. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezett:

„[Az első] irányelv 3. cikk (1) bekezdésében említett biztosítás kötelezően mind az anyagi kárt, mind pedig a személyi sérülést fedezi.”

5 HL 2009. L 263., 11. o.

6 HL 1972. L 103., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 10. o.; a továbbiakban: első irányelv.

7 HL 1984. L 8., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 3. o.; a továbbiakban: második irányelv.

10. Ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdésének első albekezdése az alábbiakat mondta ki:

„Valamennyi tagállam megtesz minden szükséges intézkedést, amely garantálja, hogy bármely törvényi rendelkezést vagy bármely szerződési záradékot, amely [az első] irányelv 3. cikke (1) bekezdésének megfelelően kiállított biztosítási kötvényben szerepel, és amely kizárja a biztosítás köréből azokat az eseteket, amikor a gépjárművet olyan személy használja vagy vezeti, aki:

– […]

– megszegte az adott gépjármű műszaki állapotára és biztonságosságára vonatkozó, törvény által megszabott műszaki előírásokat,

[az első] irányelv 3. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában érvénytelennek tekintsenek […].”

11. A harmadik irányelv 1. cikkének első bekezdése a következőket írta elő:

„[…] [az első] irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében említett biztosítás a gépjármű vezetője kivételével kiterjed valamennyi utasnak a gépjárműhasználatból eredő személyi sérülésével kapcsolatos felelősségre.”

B. Az ír jog

12. A Road Traffic Act 1961 (a közúti közlekedésről szóló 1961. évi törvény; a továbbiakban: 1961. évi törvény) alapeljárás tényállása idején hatályos változata 56. cikkének (1) bekezdése azt írta elő, hogy a gépjárművezetők közúton csak akkor vezethetnek gépi meghajtású gépjárművet, ha olyan érvényes, jóváhagyott biztosítási kötvénnyel rendelkeznek, amely kiterjed a gépjármű gondatlan használatából eredően, a kivételt jelentő személyeken kívül bármely személy felé keletkező kártérítési felelősségre.

13. Az 1961. évi törvény 56. cikkének (3) bekezdése azt írta elő, hogy aki a gépjárművet az 56. cikk (1) bekezdésében meghatározott tilalom megkerülésével használja, bűncselekményt követ el.

14. Az említett törvény 65. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerint ugyanezen törvény 56. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „kivételt jelentő személy”:

„Minden olyan személy, aki olyan személyi sérülés miatti károk megtérítését kéri, amelyet akkor szenvedett el, amikor a vonatkozó dokumentummal érintett olyan gépi meghajtású járműben vagy járművön (vagy ilyen járművel vontatott járműben) tartózkodott, amely eltér a jelen bekezdés alkalmazásában a miniszteri rendelkezések által meghatározott, gépi meghajtású járműből, vontatott járműből vagy járművekből álló járműkombinációnak minősülő kategóriától, amennyiben e rendelkezések nem írnak elő az utasokra is kiterjedő kötelező felelősségbiztosítást a következők tekintetében:

i. a közszolgáltatás keretében használt nagyjárművektől eltérő gépi meghajtású járművek minden olyan része, amely nincs utasülésekkel ellátva, vagy

ii. gépi meghajtású járműhöz kapcsolt lakókocsiban ülő utas, ha ez a járműkombináció közterületen közlekedik.”

15. A Road Traffic (Compulsory Insurance) Regulations 1962 (a közúti közlekedésről [kötelező felelősségbiztosításról] szóló 1962. évi miniszteri rendelet; a továbbiakban: 1962. évi miniszteri rendelet) alapeljárás tényállása idején hatályos változata 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja a következőket mondta ki:

„[Az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdésének a) pontja] az alábbi gépjárművekre alkalmazandó:

a) olyan gépjárművek, a motorkerékpár kivételével, melyeket utasüléssel terveztek és láttak el.”

II. Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

16. 1999. június 19-én D. Smith nagyon súlyosan megsérült, amikor egy kisteherautó, amelynek hátsó részében utasként utazott, összeütközött egy, a közúton közlekedő másik gépjárművel, Tullyallen (Írország) közelében. A baleset időpontjában a kisteherautót Patrick Meade vezette, a jármű tulajdonosa pedig Philip Meade volt. Az említett kisteherautó hátsó részében nem volt rögzített utasülés.

17. Philip Meade FBD-nél kötött gépjármű-felelősségbiztosítása érvényes volt a baleset időpontjában és azt az alkalmazandó ír szabályozásnak megfelelően jóváhagyták. A biztosítási kötvény kizárási záradékot tartalmazott az olyan utasok vonatkozásában, akik egy kisteherautó hátsó részében utaznak, ez azt írta elő, hogy az „utasbiztosítás” csak arra az utasra terjed ki, aki a gépjármű első részében rögzített ülésben utazik.

18. D. Smith gondatlanság és vétkesség miatt keresetet indított Patrick és Philip Meade ellen.

19. A D. Smith kártérítés iránti keresetéről szóló értesítést követően az FBD 2001. augusztus 13-i levelében megtagadta, hogy Philip Meade számára kártérítést fizessen D. Smith testi sérüléseiért. A biztosítótársaság a biztosítási kötvényben szereplő kizárási záradékra hivatkozott és előadta, hogy a biztosítás nem vonatkozik azon személyek testi sérüléseire, akik utasként a gépjármű azon részében utaznak, amelybe nem terveztek és építettek utasoknak való ülőhelyet.

20. 2007. április 19-én a Bíróság meghozta a Farrell ítéletet (C-356/05, EU:C:2007:229), amelyben az alapeljárásban szereplő ír szabályozás kapcsán lényegében azt állapította meg, hogy a harmadik irányelv 1. cikkét akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás nem vonatkozik az olyan magánszemélyek testi sérülésével kapcsolatos polgári jogi felelősségre, akik a gépjármű azon részében utaztak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára, valamint hogy e rendelkezés a közvetlen hatályhoz szükséges valamennyi feltételnek eleget tesz, és olyan jogokkal ruházza fel a magánszemélyeket, amelyekre azok a nemzeti bíróságok előtt közvetlenül hivatkozhatnak. A Bíróság szerint ugyanakkor a nemzeti bíróság feladata volt annak megítélése, hogy lehet-e hivatkozni e rendelkezésre olyan szervezettel szemben, mint amely az említett ítélet alapjául szolgáló ügyben szerepelt.

21. Az egyrészről D. Smith, másrészről pedig Patrick és Philip Meade, az FBD, Írország és az Attorney General között folyamatban lévő jogvitában első fokon eljáró High Court (felsőbíróság, Írország) 2009. február 5-i ítéletében azt állapította meg, hogy lehetséges az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdése a) pontjának és az 1962. évi miniszteri rendelet 6. cikkének a harmadik irányelvnek megfelelő értelmezése.

22. 2009. február 10-én a High Court (felsőbíróság) jóváhagyta az FBD és D. Smith között a 2009. február 5-i ítéletet követően kötött egyezséget. Az egyezség szerint az FBD 3 millió euró összeget fizetett ki D. Smith részére Philip Meade helyett. D. Smitht ezt követően bírósági gondnokság alá helyezték. A kifizetést követően az FBD lett D. Smith jogutódja.

23. Az egyrészről Patrick és Philip Meade, illetve másrészről Írország és az Attorney General közötti eljárást elhalasztották.

24. Az FBD fellebbezést nyújtott be a High Court (felsőbíróság) ítéletével szemben a kérdést előterjesztő bíróság, a Court of Appeal (fellebbviteli bíróság, Írország) előtt, előadva, hogy az előbbi bíróság tévesen alkalmazta az 1990. november 13-i Marleasing ítéletből (C-106/89, EU:C:1990:395) eredő ítélkezési gyakorlatot, *contra legem* értelmezte a nemzeti jogszabályt, valamint hogy ítélete visszamenőleges horizontális hatállyal ruházza fel vele szemben a harmadik irányelvet, mivel magán-biztosítótársaság. A társaság ezenkívül azt is kiemelte, hogy ha a fellebbezésének helyt adnak, meg fogja próbálni megtéríttetni az állammal az általa D. Smith részére kifizetett összeget.

25. A Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) megjegyzi, hogy az alapeljárás tényállásának idején az utasüléssel el nem látott kisteherautóban utazó személyek a (módosított) 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdésének a) pontja és az 1962. évi miniszteri rendelet szempontjából egyaránt „kivételt jelentő személynek” minősültek, így az ír jog alapján jogi értelemben nem volt kötelező őket biztosítani. E bíróság ezenkívül rámutat, hogy az a gépjárművezető, aki rendelkezett jóváhagyott biztosítással, nem követett el bűncselekményt azzal, hogy olyan gépjárművet vezetett, amely nem rendelkezett biztosítással a rögzített utasüléssel fel nem szerelt utastérben utazó személyekre. Végül a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdése a) pontjának szövege szerint, még ha a miniszter szándékában állt is volna szabály elfogadása a kötelező biztosítás ilyen személyekre való kiterjesztése céljából, ezzel túllépte volna a hatáskörét.

26. A kérdést előterjesztő bíróság egyebekben rámutat, hogy az elé terjesztett fellebbezéssel összefüggésben felmerülő kérdést a 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229) következményei jelentik. E tekintetben hangsúlyozza, hogy az említett ítélet alapjául szolgáló ügyben a járművezető nem rendelkezett biztosítással, így a helytállási kötelezettség a Motor Insurers Bureau of Irelandot (a továbbiakban: MIBI) terhelte. A jelen ügyben ezzel szemben az FBD olyan magánszervezet, amely nem hasonlítható állami szervhez. Ezenkívül a 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229) alapjául szolgáló ügytől eltérően a gépjármű tulajdonosa, Philip Meade rendelkezett biztosítással, noha a biztosítási feltételek kifejezetten kizárták a felelősséget az olyan utasok tekintetében, akik D. Smithhez hasonlóan nem rögzített utasülésben utaztak a jármű hátsó részében.

27. A kérdést előterjesztő bíróság abból az előfeltevésből indul ki, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás nem értelmezhető a harmadik irányelv 1. cikke első bekezdésének megfelelően.

28. Ily módon a Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) a High Courttól (felsőbíróság) eltérően arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó két nemzeti rendelkezés önmagában „kristálytiszta és mindenféle kétértelműségtől mentes”, és hogy mindkét rendelkezés „kifejezetten kizárja a jelenlegihez hasonló eseteket, amikor az utas gépi meghajtású jármű rögzített utasüléssel fel nem szerelt részében utazik” [8]. Mivel a Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) szerint jogalkotói döntésről van szó, e bíróság nem értett egyet a High Courttal (felsőbíróság) ezen értelmezési kérdést illetően, azt állítva, hogy egyszerűen „nem lehetséges ezeket a rendelkezéseket a harmadik irányelvvel összeegyeztethető módon értelmezni, mivel máskülönben *contra legem* értelmezést kellene elfogadni, amely mindkét rendelkezés tényleges megfogalmazásával ellentétes lenne” [9].

29. A kérdést előterjesztő bíróság ennélfogva felveti a kérdést, hogy mit kellene tennie a nemzeti bíróságnak egy olyan, magánszemélyeket érintő ügyben, amikor az alkalmazandó nemzeti jogszabály nyilvánvalóan ellentétes valamely irányelv követelményeivel, és ezt a jogszabályt lehetetlen az említett követelményekkel összeegyeztethető módon értelmezni.

8 Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozatot (32. pont).

9 Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozatot (34. pont).

30. A Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) e tekintetben úgy véli, hogy a 2016. április 19-i DI ítéletből (C-441/14, EU:C:2016:278) az következik, hogy amennyiben nincs lehetőség összeegyeztethető értelmezésre, a nemzeti bíróságnak lehetőség szerint el kell tekintenie a nemzeti jogszabály alkalmazásától, még két magánszemély közötti jogvita esetében is.

31. A Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) ebből azt a következtetést vonja le, hogy figyelmen kívül kell hagyni mind az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdésének a) pontját, mind pedig az 1962. évi miniszteri rendelet 6. cikkét, amennyiben e rendelkezések kizárják a biztosítási fedezetet a nem rögzített ülésen utazó utasok vonatkozásában.

32. E tekintetben a Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) úgy véli, hogy az 1962. évi miniszteri rendelet 6. cikkében szereplő, „amelyeket utasüléssel terveztek és láttak el” kifejezés alkalmazásának mellőzése esetén a motorkerékpárok kivételével valamennyi jármű az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdése a) pontjának meghatározása alá tartozna, aminek eredményeként valamennyi jármű esetében jogszabályi kötelezettséggé tennék a kötelező biztosítást. Az utóbbi rendelkezést illetően a nem alkalmazandó jogszabályhely a törvény 65. cikke (1) bekezdése a) pontjának i. alpontja.

33. E jogszabályok alkalmazásának mellőzése visszaható hatállyal bírna. Ebből következik, hogy az alapeljárásban szereplő biztosítási kötvény immár nem minősülne az 1961. évi törvény 62. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében vett jóváhagyott biztosítási kötvénynek. A kérdést előterjesztő bíróság szerint e körülmények között az alapeljárásban szereplő járművezető vagy a gépjármű tulajdonosa elméletileg bűncselekményt követett el, az előbbi azzal, hogy jóváhagyott biztosítási kötvény nélkül vezette közúton a járművet, az utóbbi pedig azáltal, hogy engedte, hogy járművét ily módon vezessék.

34. A Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) ugyanakkor úgy véli, hogy amennyiben a nem rögzített üléseken utazó utasokra vonatkozó kizárási záradékot magát is mellőznék az alapeljárásban szereplő biztosítási kötvény tekintetében, azzal az indokkal, hogy az összeegyeztethetetlen az uniós joggal, e kötvény automatikusan visszaszerezné az 1961. évi törvény 62. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmében vett jóváhagyott biztosítási kötvény státuszát és megszűnne a Patrick és Philip Meade büntetőjogi felelősségével kapcsolatos probléma.

35. E bíróság szerint ez azonban felveti azt a kérdést, hogy lehet-e és szükséges-e, hogy az alkalmazhatatlanság megállapításának ilyen messzire nyúló következményei legyenek, valamint hogy ennek megállapítása lényegében a harmadik irányelvnek az FBD magánbiztosítóval szemben fennálló horizontális közvetlen hatálya egy formájának minősülne-e.

36. A kérdést előterjesztő bíróság ebből következően úgy véli, hogy a jelen ügy nehéz, és mindeddig megoldatlan kérdéseket vet fel arra vonatkozóan, hogy a gépjármű-biztosítási irányelvek – miután a 2007. április 19-i Farrell ítéletre (C-356/05, EU:C:2007:229) figyelemmel az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdésének a) pontjában és az 1962. évi rendelet 6. cikkében foglalt vonatkozó rendelkezések alkalmazását mellőzni kell – mennyiben bírhatnak közvetlen hatállyal olyan tisztán magánszemélynek minősülő jogalanyokkal szemben, mint az FBD.

37. A kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy amennyiben köteles mellőzni a biztosítási kötvényben szereplő kizárási záradék alkalmazását, ebből az következik, hogy D. Smith megalapozottan követelte volna a kártérítést Patrick és Philip Meade-től, az FBD pedig köteles lett volna megtéríteni az említett alperesek kárát. Ezzel szemben a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy amennyiben nem köteles mellőzni a biztosítási kötvényben szereplő kizárási záradék alkalmazását, az FBD kérheti az államtól azon 3 millió euró megtérítését, amelyet D. Smith részére a megfelelő jogi eljárásban létrejött egyezség útján kifizetett, beleértve esetlegesen a Francovich és társai

ítéleten [10] alapuló ítélkezési gyakorlatra alapított kártérítési keresetet is.

38. E körülmények között a Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Amennyiben:

i. a nemzeti jog releváns rendelkezései a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításból való kizárást írnak elő azon személyek tekintetében, akik számára valamely gépi meghajtású járműben nem biztosítottak rögzített utasülést,

ii. a releváns biztosítási kötvény előírja, hogy a biztosítási fedezet csak azokra az utasokra korlátozódik, akik rögzített utasülésben utaznak, és ez a biztosítási kötvény a baleset időpontjában a nemzeti jog szempontjából jóváhagyott biztosítási kötvénynek minősült,

iii. az ilyen kizárást előíró releváns nemzeti rendelkezéseket a Bíróság egy korábbi döntésében (2007. április 19-i Farrell ítélet, C-356/05, EU:C:2007:229) már az uniós joggal ellentétesnek ítélte, és ennek megfelelően előírta az alkalmazásának mellőzését, valamint

iv. a nemzeti rendelkezés megfogalmazása nem teszi lehetővé az uniós jogi követelményeknek megfelelő értelmezést,

akkor egy magánszemélyek és egy magánjogi biztosítótársaság közötti, 1999-ben történt olyan gépjárműbalesetre vonatkozó jogvitában, amelyben egy utas, aki nem rögzített utasülésben utazott, súlyosan megsérült, ha a nemzeti bíróság a felek beleegyezése mellett alperesként egyesítette a magánjogi biztosítótársaságot és az államot […], a nemzeti bíróság, amikor a nemzeti jog releváns rendelkezéseinek alkalmazását mellőzi, köteles-e a gépjármű-felelősségbiztosítási kötvényben szereplő kizárási záradék alkalmazását is […] mellőzni vagy más módon megakadályozni, hogy a biztosító az akkor hatályban lévő kizárási záradékra hivatkozzon, annak érdekében, hogy a biztosított sértett az említett biztosítási kötvény alapján közvetlenül a biztosítótársasággal szemben érvényesíthesse kárigényét? Másodlagosan, ez a végeredmény lényegében az irányelvnek az uniós jog által tiltott horizontális közvetlen hatályának egy formáját jelentené-e egy magánszemély viszonylatában?”

III. Elemzés

39. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével, amelyet az alapeljárásban szereplő helyzethez és annak tárgyához való hozzáigazítása érdekében – álláspontom szerint – át kell fogalmazni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy először, az egyrészt a kártérítésben részesülő károsult helyébe lépő biztosítótársaság, másrészt az állam között folyamatban lévő jogvita összefüggésében a nemzeti bíróság köteles-e mellőzni nemzeti joga azon, a 2007. április 19-i Farrell ítéletből (C-356/05, EU:C:2007:229) következően a harmadik irányelv 1. cikkével ellentétes rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek szerint a kötelező biztosítás és a gépjármű-felelősségbiztosítás nem vonatkozik az olyan magánszemélyek testi sérülésével kapcsolatos polgári jogi felelősségre, akik a gépjármű azon részében utaztak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára.

40. Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság azt kéri a Bíróságtól, hogy állapítsa meg, hogy nemzeti joga rendelkezéseinek ilyen figyelmen kívül hagyása azzal a következménnyel jár-e, hogy a szóban forgó biztosítási szerződésben szereplő kizárási záradék alkalmazását is mellőzni kell, ami a biztosítóra terheli a károsult kárának megtérítését.

10 1991. november 19-i Francovich és társai ítélet (C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428).

41. Annak érdekében, hogy megfelelően meg lehessen állapítani, hogy milyen eljárási helyzetben kerül sor a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemre, pontosítani kell – amint az a tárgyaláson is megerősítést nyert –, hogy az alapeljárásban az előzetes döntéshozatalra utalás kapcsán érintett eljárási szakaszban az FDB áll szemben az ír állammal. Így tehát vertikális jellegű jogvitáról van szó.

42. Ebből a szempontból a jelen ügy eltér a 2016. április 19-i DI ítélet (C-441/14, EU:C:2016:278) alapjául szolgáló ügytől, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság több alkalommal hivatkozik. Ehhez hozzáteszem, hogy ez az ítélet az uniós jog egy általános elvére, az adott ügyben az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmára való hivatkozás lehetőségét érintette magánszemélyek között folyamatban lévő jogvitában, míg a jelen ügyben egy irányelv hatályának meghatározásáról van szó. Figyelemmel az irányelv képezte másodlagos jogi aktus jellegzetességeire, amelyeket a Bíróság többször hangsúlyozott, semmiféleképpen nem gondolom, hogy a 2016. április 19-i DI ítéletből (C-441/14, EU:C:2016:278) levonható következtetések automatikusan átültethetők egy elkülönülten vett irányelv hatályának problémáját felvető ügyben.

43. Az alapeljárásban szereplő vertikális jogvitában lényegében az a kérdés merül fel, hogy egy irányelv telepíthet-e közvetlenül kötelezettséget egy magánszemélyre, a jelen esetben az FBD-re. E kérdés azért merül fel, mert ez az ír állam által felhozott védekezés annak elkerülése érdekében, hogy az államra terhelje D. Smith kárának megtérítését.

44. Ugyanakkor a tárgyalás során megerősítést nyert, hogy a Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) előtt folyamatban lévő ügyben, amelyben az FBD áll szemben az ír állammal, nem terjesztettek elő az ezen állam uniós jog megsértése miatt fennálló felelősségének megállapítására irányuló kérelmet az 1991. november 19-i Francovich és társai ítéleten (C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428) alapuló ítélkezési gyakorlat alapján. Ezt megerősítik a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott azon adatok is, amelyek szerint az előtte megtartott tárgyalás során az FBD ügyvédje pontosította, hogy amennyiben ügyfele fellebbezésének helyt adnak, az FBD meg fogja próbálni valamely megfelelő – adott esetben a Francovich és társai ítéleten [11] alapuló ítélkezési gyakorlatra alapított kártérítési igényt is magában foglaló – jogi mechanizmusok révén visszatéríttetni az államtól azt a pénzösszeget, amelyet D. Smith részére kifizetett. [12]

45. E körülményekből azt a következtetést vonom le, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó válasz attól függ, hogy az FBD utólag érvényesít-e keresetet annak érdekében, hogy megkapja az államtól azt az összeget, amelyet e biztosító D. Smith részére kifizetett.

46. Ily módon, e perstratégiát követve, az alapeljárás felei előzetesen meg kívánják állapítani – amit a kérdést előterjesztő bíróság által a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdés is tükröz –, hogy az uniós jog milyen kötelezettségeket ír elő az FBD és az ír állam számára az alapeljárásban szereplő helyzetben.

47. Egyértelmű, hogy amennyiben a Bíróság olyan értelmű választ ad, miszerint a harmadik irányelv 1. cikkének ír állam általi hibás átültetése ellenére D. Smith kárának megtérítése az FBD-t terheli, e biztosító esetleg nem kíván majd keresetet indítani ezen állam ellen a D. Smith részére kifizetett összeg visszatéríttetése iránt, akár az említett állam felelősségének a Francovich és társai ítéleten [13] alapuló ítélkezési gyakorlatra alapított kártérítési kereset útján történő megkérdőjelezése révén, akár adott esetben az ír jog által lehetővé tett más eljárási mechanizmusok révén.

11 1991. november 19-i Francovich és társai ítélet (C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428).

12 Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozatot (9. pont).

13 1991. november 19-i Francovich és társai ítélet (C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428).

48. A Court of Appeal (fellebbviteli bíróság) előtt folyamatban lévő ügyben az FBD a károsult D. Smith jogutódja.[14] Az eljárás e szakaszának tárgya annak eldöntése, hogy az uniós jog alapján a biztosítót vagy az államot terheli-e a károsult kárának megtérítésére irányuló kötelezettség. E kártérítési kötelezettség kötelezettjének azonosításához meg kell vizsgálni a High Court (felsőbíróság) okfejtésének megalapozottságát, vagyis azt, hogy az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdésének a) pontját és az 1962. évi miniszteri rendelet 6. cikkét lehetséges volt-e a harmadik irányelvnek megfelelően értelmezni, valamint hogy ebből az következett, hogy a biztosítási szerződésben szereplő kizárási záradékot érvénytelennek kellett nyilvánítani.

49. Amint azt fent kiemeltem, a kérdést előterjesztő bíróság megkérdőjelezi ezt az előfeltevést. Ezért vizsgálja ez a bíróság a pert immár a harmadik irányelv közvetlen hatályának szempontjából.

50. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a hatáskörében eljáró nemzeti bíróság köteles teljes egészében alkalmazni az uniós jogot, és megvédeni az uniós jog által a magánszemélyeknek biztosított jogokat, mellőzve a nemzeti jog azon rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek az uniós joggal esetlegesen ellentétesek.[15]

51. Emlékeztetek arra, hogy az első irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerint „[m]inden tagállam időben megteszi a szükséges intézkedéseket, hogy a saját területén nyilvántartásba vett [helyesen: rendszerint a saját területén üzemben tartott] gépjárművek rendelkeznek [helyesen: rendelkezzenek] gépjármű-felelősségbiztosítással.” Egyebekben a harmadik irányelv 1. cikkének első bekezdése szerint „[az első] irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében említett biztosítás a gépjármű vezetője kivételével kiterjed valamennyi utasnak a gépjárműhasználatból eredő személyi sérülésével kapcsolatos felelősségre”.

52. 2007. április 19-i Farrell ítéletében (C-356/05, EU:C:2007:229) a Bíróság megállapította, hogy a harmadik irányelv 1. cikkét akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás nem vonatkozik az olyan magánszemélyek testi sérülésével kapcsolatos polgári jogi felelősségre, akik a gépjármű azon részében utaztak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára.[16]

53. A Bíróság azt is megállapította, hogy a harmadik irányelv 1. cikke a közvetlen hatályhoz szükséges valamennyi feltételnek eleget tesz, és olyan jogokkal ruházza fel a magánszemélyeket, amelyekre azok a nemzeti bíróságok előtt közvetlenül hivatkozhatnak.[17]

54. E tekintetben emlékeztetett állandó ítélkezési gyakorlatára, amely szerint valamely irányelvi rendelkezésnek akkor van közvetlen hatálya, ha tartalma feltétlennek és kellően pontosnak tűnik.[18]

55. A Bíróság megállapította, hogy a harmadik irányelv 1. cikke esetében teljesülnek ezek a feltételek, és kiemelte, hogy e cikk lehetővé teszi mind a tagállami kötelezettség, mind a jogosultak azonosítását, e rendelkezések tartalma pedig feltétlen és kellően pontos.[19] Következésképpen a Bíróság szerint a harmadik irányelv 1. cikkére hivatkozni lehet olyan nemzeti jogi rendelkezésekkel szemben, amelyek kizárják a kötelező biztosításból azokat a személyeket, akik a gépjármű azon részében utaznak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára.[20]

14 Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozatot (8. és 25. pont).

15 1978. március 9-i Simmenthal ítélet (106/77, EU:C:1978:49, 21. pont).

16 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229, 36. pont).

17 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229, 44. pont).

18 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

19 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229, 38. pont).

20 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229, 38. pont).

56. Azon kérdést illetően, hogy e rendelkezésre lehet-e hivatkozni a második irányelv 1. cikkének (4) bekezdésében előírt helytálló szervezettel szemben, a választ felvázolta a 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229), majd kiegészítette a 2017. október 10-i Farrell ítélet (C-413/15, EU:C:2017:745).

57. Az utóbbi ítéletben a Bíróság azt mondta ki, hogy azzal a magánjogi szervezettel szemben, amelyet valamely tagállam olyan közfeladat ellátásával bízott meg, amelyet szorosan a második irányelv 1. cikkének (4) bekezdése által a tagállamokra rótt kötelezettséghez tartozó közfeladatnak kell tekinteni, és amely szervezet e célból törvény alapján olyan többletjogosultságokkal rendelkezik, amelyek alapján például kötelezővé teheti az érintett tagállam területén gépjármű-biztosítást nyújtó biztosítók számára az e szervezetben való tagságot és e szervezet finanszírozását, hivatkozni lehet valamely irányelv olyan rendelkezéseire, amelyek közvetlen hatállyal bírhatnak.[21]

58. A két fent hivatkozott Farrell ítélet[22] alapjául szolgáló ügyektől eltérően az alapeljárásban nem szerepel az ír helytálló szervezet, vagyis a MIBI. Úgy tűnik, hogy e hiány oka az, hogy azon gépjármű tulajdonosától eltérően, amelyben Elaine Farrell ült, azon gépjármű tulajdonosa (Philip Meade), amelyben D. Smith ült, rendelkezett gépjármű-felelősségbiztosítással.

59. Amint azt korábban kiemeltem, az alapeljárás azon szakaszában, amelyben a jelen előzetes döntéshozatalra utalásra sor került, az FBD áll szemben az ír állammal.

60. A harmadik irányelv 1. cikke közvetlen hatályának elismerését követően tehát nem lehet kétség afelől, hogy az FBD hivatkozhat e rendelkezésre az ír állammal szemben annak érdekében, hogy mellőzzék a harmadik irányelvvel ellentétes nemzeti rendelkezések alkalmazását. Ami lehetséges az olyan, államhoz tartozó szervvel szemben, mint a MIBI, annak még inkább lehetségesnek kell lennie a hatóságként eljáró állammal szemben. Azt kell elkerülni, hogy az állam előnyt szerezhessen az uniós jog általa történt megsértéséből.[23]

61. A fentiekből következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvitában az FBD megalapozottan hivatkozik a harmadik irányelv 1. cikkére annak érdekében, hogy mellőzzék az 1961. évi törvény 65. cikke (1) bekezdése a) pontjának és az 1962. évi miniszteri rendelet 6. cikkének alkalmazását.

62. Amennyiben az ír rendszerben a helytálló szervezet kiegészítő fellépését nem írják elő olyan esetben, ha a gépjármű tulajdonosa rendelkezik biztosítással és az nem fedez egy olyan sajátos kockázatot,[24] amelyet fedeznie kellett volna, ha az állam megfelelően átültette volna a harmadik irányelv 1. cikkét, ennek pénzügyi következményeit az utóbbinak kell vállalnia.

63. Ellentétben azzal, amit az ír kormány próbál elfogadtatni, a harmadik irányelv 1. cikkével ellentétes nemzeti rendelkezések figyelmen kívül hagyása nem eredményezheti automatikusan azt, hogy a biztosítóra terhelik D. Smith kárának megtérítését. Megjegyzem, hogy a szóban forgó biztosítási szerződésben szereplő kizárási záradék a nemzeti jogalkotó által a jóváhagyott biztosítási kötvény kialakítása céljából rögzített szabályok végrehajtását jelenti. Az alapeljárásban az ír állam nem hivatkozhat a harmadik irányelv 1. cikkére annak érdekében, hogy mellőzzék e szerződéses kikötés alkalmazását, és hogy abból levezessék a biztosító azon kötelezettségét, hogy vállalja D. Smith kárának megtérítését.

21 2017. október 10-i Farrell ítélet (C-413/15, EU:C:2017:745, 42. pont).

22 2007. április 19-i Farrell ítélet (C-356/05, EU:C:2007:229); 2017. október 10-i Farrell ítélet (C-413/15, EU:C:2017:745).

23 2017. október 10-i Farrell ítélet (C-413/15, EU:C:2017:745, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

24 Amint azt a Bíróság a 2013. július 11-i Csonka és társai ítéletben (C-409/11, EU:C:2013:512) megállapította: „[a]z említett szervezet általi kifizetést tehát végső megoldásnak szánták, amelyet kizárólag arra az esetre írtak elő, amikor a kárt azonosítatlan gépjármű vagy az első irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében meghatározott biztosítási kötelezettségnek eleget nem tévő gépjármű okozta” (30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Az utóbbi esetben a Bíróság szerint „olyan gépjárműről van szó, amely vonatkozásában nem létezik biztosítási szerződés” (31. pont).

64. Az irányelv helytelen átültetése következményeinek viselése miatt fennálló felelősség ilyen áthárításának elfogadása ellentétes lenne a Bíróság azon állandó ítélkezési gyakorlatával, amely szerint az irányelv képezte másodlagos jogi aktus – jellegére és jellemzőire figyelemmel – nem írhat elő közvetlenül kötelezettségeket magánszemélyek számára.

65. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdése alapján az irányelv kötelező jellege, amelyen annak hivatkozhatósága alapul, csak „minden címzett tagállamra" vonatkozik.[25] Ebből az állandó ítélkezési gyakorlat alapján az következik, hogy maguk az irányelvek nem keletkeztethetnek magánszemélyekre vonatkozó kötelezettségeket, következésképpen azokra önmagukban nem is lehet magánszemélyekkel szemben nemzeti bíróságok előtt hivatkozni.[26] A Bíróság szerint az át nem ültetett irányelvek felhívhatóságának a magánszemélyek egymás közötti viszonyaira való kiterjesztése egyenértékű lenne az Európai Unió azon hatáskörének elismerésével, hogy azonnali hatállyal rendelhet el magánszemélyeket terhelő kötelezettségeket, noha erre csak ott van hatásköre, ahol rendeletalkotási hatáskörrel rendelkezik.[27] Ezen ítélkezési gyakorlatból következik, hogy még ha valamely magánszemély egy adott irányelv személyi hatálya alá tartozik is, ezen irányelv rendelkezéseire önmagukban nem lehet vele szemben a nemzeti bíróságok előtt hivatkozni.[28] Nem lehet tehát elismerni az irányelvek rendelkezéseinek lemenő vertikális közvetlen hatályát, mivel az állam nem hivatkozhat saját mulasztására magánszemélyekkel szemben.[29]

66. Egyébként az ír kormány által a jelen előzetes döntéshozatali eljárásban előadottakkal ellentétben az FBD azon kötelezettsége, hogy vállalja D. Smith kárának megtérítését, nem következhet az 1996. április 30-i CIA Security International ítéletből (C-194/94, EU:C:1996:172) és a 2000. szeptember 26-i Unilever ítéletből (C-443/98, EU:C:2000:496) következő ítélkezési gyakorlatbeli irányzat analógia útján történő alkalmazásából, amely ítéletek a műszaki szabványok és szabályok terén való tájékoztatási eljárás megállapításáról szóló, 1983. március 28-i 83/189/EGK tanácsi irányelv[30] értelmezésére vonatkoztak. Amint azt a Bíróság az utóbbi ítélet 51. pontjában kiemelte, ezen ítélkezési gyakorlatbeli irányzat sajátossága azon megállapításon alapul, amely szerint „a 83/189 irányelv egyáltalán nem határozza meg annak a jogi szabálynak az érdemi tartalmát, amely alapján a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő jogvitát el kell döntenie. Sem jogokat, sem kötelezettségeket nem keletkeztet a magánszemélyek számára".

67. Ezenkívül az 1996. március 28-i Ruiz Bernáldez ítéletet (C-129/94, EU:C:1996:143) álláspontom szerint nem lehet úgy értelmezni, hogy az lehetővé teszi az állam számára, hogy a harmadik irányelv 1. cikkére hivatkozzon az FBD-vel szemben, annak érdekében, hogy azt terhelje a kártérítési kötelezettség, mivel a Bíróság ebben az ítéletben nem vizsgálta az irányelv magánszeméllyel szemben való hivatkozhatóságának problémakörét mint olyat.

68. Végül hangsúlyozom, hogy az alapeljárásbelihez hasonló körülmények között az FBD-re terhelni D. Smith kárának megtérítését méltánytalan és a jogbiztonság elvével ellentétes eredményre vezetne. Ahogy ugyanis arra megalapozottan mutat rá a kérdést előterjesztő bíróság, egyértelmű, hogy egy, az FBD-hez hasonló magánfél nyilvánvalóan a vitatott, a helytállás kizárását előíró nemzeti rendelkezések

25 Lásd: 2013. december 12-i Portgás ítélet (C-425/12, EU:C:2013:829, 22. pont).

26 Lásd többek között: 2017. október 10-i Farrell ítélet (C-413/15, EU:C:2017:745, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Amint azt a Bíróság 1987. október 8-i Kolpinghuis Nijmegen ítéletben (80/86, EU:C:1987:431) megállapította: „a nemzeti hatóság egy magánszemély hátrányára nem hivatkozhat egy olyan irányelv valamelyik rendelkezésére, amely esetében a nemzeti jogba történő szükséges átültetésre még nem került sor" (10. pont). Lásd még: 2014. február 27-i OSA ítélet (C-351/12, EU:C:2014:110, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 Lásd többek között: 2017. október 10-i Farrell ítélet (C-413/15, EU:C:2017:745, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

28 Lásd: 2013. december 12-i Portgás ítélet (C-425/12, EU:C:2013:829, 25. pont).

29 Lásd e tekintetben: Simon, D., *Le Système juridique communautaire*, 3. kiadás, Presses universitaires de France, Párizs, 2001, 317. §, különösen 396. és 397. o.

30 HL 1983. L 109., 8. o.

alapján járt el, tette mindezt annak érdekében, hogy jóváhagyott biztosítási kötvényt állíthasson ki. Az FBD nem rendelkezett szerződési szabadsággal és e biztosítási kötvény kiállítása nem a biztosító részéről tanúsított önálló magatartás, hanem a nemzeti jogalkotó által diktált magatartás eredménye volt.

69. Ezenfelül, amint azt megalapozottan jegyzi meg a kérdést előterjesztő bíróság, „aligha férhet hozzá kétség, hogy az FBD biztosítási kötvényében szereplő költség azt tükrözte, amit jogosan a biztosítási kockázat határának vélt, és e kockázatok nem terjedtek ki a rögzített utasüléssel nem rendelkező kisteherautókban utazó utasokra”[31]. A harmadik irányelv 1. cikke lemenő vertikális közvetlen hatályának elismerése azt eredményezné, hogy olyan szolgáltatás teljesítését terhelnénk a biztosítóra, amelyet a szerződés nem írt elő.

70. E körülmények között nem fogadhatom el, hogy a nemzeti jog rendelkezéseinek a harmadik irányelv 1. cikke által eredményezett kizárása az FBD és az ír állam között folyamatban lévő jogvitában azzal a következménnyel járjon, hogy visszamenőlegesen közvetlenül e biztosítóra terhelnék az e cikkben előírt kötelezettséget, vagyis „valamennyi utasnak a gépjárműhasználatból eredő személyi sérülésével kapcsolatos” kára megtérítését.

71. Még ha úgy is tekintjük, hogy a biztosítót terhelő kötelezettség nem a harmadik irányelv 1. cikkéből, hanem a nemzeti jog említett cikkel ellentétes elemeitől megtisztított rendelkezéseiből következik, ez nem változtat az álláspontomon, amely azon a szabályon alapul, hogy az állam semmilyen módon nem tehet szert előnyre az irányelv hibás átültetéséből, arra törekedve, hogy a biztosítókra hárítsa az azon kockázatokért való helytállás terhét, amelyeket maga az állam kifejezetten kizárt a helytállási kötelezettség köréből.

72. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy az első irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséből és a harmadik irányelv 1. cikkének első bekezdéséből az következik, hogy minden tagállamnak meg kellett tennie az összes ahhoz szükséges intézkedést, hogy az üzemben tartott gépjárművek gépjármű-felelősségbiztosítása kiterjedjen a jármű D. Smithhez hasonló utasai által elszenvedett személyi sérülésekre. Amennyiben egy tagállam nem tette meg ezeket az intézkedéseket, sőt, mint a jelen esetben is, olyan intézkedéseket fogadott el, amelyek eredményeként a biztosítási szerződésekben kizárták az ilyen kárkategóriák megtérítését, álláspontom szerint e tagállamnak kell viselnie ennek pénzügyi következményeit.

73. Összegezve: a biztosító nem sértette meg sem a harmadik irányelv 1. cikkének első bekezdésében előírt szabályt, sem nemzeti jogának az e cikket átültető rendelkezéseit. Az állam sértette meg az említett cikket azáltal, hogy azt helytelenül ültette át. Nem tehet szert előnyre e hibás átültetés eredményeként.

74. Az irányelvek közvetlen hatályát megalapozó ítélkezési gyakorlat logikájába illeszkedik, hogy az FBD-hez hasonló magánszemély – amely, mint emlékszünk, a károsult jogutódja – az állammal szemben folytatott jogvitájában képes legyen azt követelni, hogy az utóbbi tartsa tiszteletben kötelezettségeit. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a közvetlen hatály elméletének alapját „a jogaik védelmében érdekelt magánszemélyek éberségére” alapított érv jelenti.[32]

31 Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozatot (33. pont).

32 1963. február 5-i van Gend & Loos ítélet (26/62, EU:C:1963:1, 25. o.). Hivatkozom továbbá Wahl főtanácsnok Portgás ügyre vonatkozó indítványára (C-425/12, EU:C:2013:623), amelyben a főtanácsnok az 1986. február 26-i Marshall ítéletre (152/84, EU:C:1986:84, 47. pont) hivatkozva emlékeztetett arra, hogy „az irányelvek közvetlen hatályának elismerése végeredményben két egymást kiegészítő célon alapul: annak szükségességén, hogy hatékonyan biztosítsák azokat a jogokat, amelyek ezen aktusok alapján a magánszemélyeket megillethetik, valamint azon a törekvésen, hogy szankcionálják azokat a nemzeti hatóságokat, amelyek elmulasztották tiszteletben tartani ezen aktusok kötelező hatályát, valamint elmulasztották biztosítani azok hatékony alkalmazását” (30. pont).

75. Okfejtésem végére érve, az alapeljárásban szereplő helyzet az alábbiak szerint foglalható össze: az FBD – azáltal, hogy a High Court (felsőbíróság) 2009. február 5-i ítéletét követően egyezséget kötött D. Smithszel annak érdekében, hogy megtérítse annak kárát – valójában egy, az ír államot terhelő kötelezettséget teljesített. E kötelezettség jogilag nem terhelhető át az FBD-re, mivel ez azt jelentené, hogy a harmadik irányelv 1. cikkének első bekezdése közvetlen hatállyal bír e biztosítóval szemben, mivel olyan kockázat viselését telepíti rá, amelyet nem vettek figyelembe a biztosítási díj kiszámításánál.

76. Ily módon az alapeljárásban szereplő helyzet az ír állam jogalap nélküli gazdagodásához hasonlítható és így azt rendezni kell annak érdekében, hogy biztosítani lehessen az első irányelv 3. cikke (1) bekezdésének és a harmadik irányelv 1. cikke első bekezdésének való megfelelést.

77. A fenti megfontolásokból következik, hogy az egyrészt a kártérítésben részesülő károsult helyébe lépő biztosítótársaság, másrészt az állam között folyamatban lévő jogvita összefüggésében a nemzeti bíróság köteles mellőzni nemzeti joga azon, a 2007. április 19-i Farrell ítéletből (C-356/05, EU:C:2007:229) következően a harmadik irányelv 1. cikkével ellentétes rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek szerint a kötelező biztosítás és a gépjármű-felelősségbiztosítás nem vonatkozik az olyan magánszemélyek testi sérülésével kapcsolatos polgári jogi felelősségre, akik a gépjármű azon részében utaztak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára.

78. A nemzeti jog harmadik irányelv 1. cikkével ellentétes rendelkezéseinek ilyen figyelmen kívül hagyása nem eredményezheti azt, hogy az e rendelkezéseknek megfelelő biztosítóra terhelik a jóváhagyott biztosítási kötvény által nem fedezett kárának a károsult részére való megtérítését.

IV. Végkövetkeztetés

79. A fenti megfontolások összességére figyelemmel azt javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszoljon a Court of Appeal (fellebbviteli bíróság, Írország) által előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdésre:

1) Az egyrészt a kártérítésben részesülő károsult helyébe lépő biztosítótársaság, másrészt az állam között folyó jogvita összefüggésében a nemzeti bíróság köteles mellőzni nemzeti joga azon, a 2007. április 19-i Farrell ítéletből (C-356/05, EU:C:2007:229) következően a gépjárműhasználattal kapcsolatos polgári jogi felelősség biztosítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1990. május 14-i 90/232/EGK harmadik tanácsi irányelv 1. cikkével ellentétes rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek szerint a kötelező biztosítás és a gépjármű-felelősségbiztosítás nem vonatkozik az olyan magánszemélyek testi sérülésével kapcsolatos polgári jogi felelősségre, akik a gépjármű azon részében utaztak, amelybe nem terveztek és nem is szereltek be ülést utasok számára.

2) A nemzeti jog 90/232 harmadik irányelv 1. cikkével ellentétes rendelkezéseinek ilyen figyelmen kívül hagyása nem eredményezheti azt, hogy az e rendelkezéseknek megfelelő biztosítóra terhelik a jóváhagyott biztosítási kötvény által nem fedezett kárának a károsult részére való megtérítését.